

**You have downloaded a document from
RE-BUS
repository of the University of Silesia in Katowice**

Title: Problem kształtowania się gatunku a stabilizacja jego nazwy - na przykładzie wiadomości prasowej

Author: Mirosława Siuciak

Citation style: Siuciak Mirosława. (2015). Problem kształtowania się gatunku a stabilizacja jego nazwy - na przykładzie wiadomości prasowej. W: D. Ostaszewska, J. Przyklenk (red.), "Gatunki mowy i ich ewolucja. T. 5, Gatunek a granice" (S. 326-334). Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIWERSYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Mirosława Siuciak

Katowice

Problem kształtowania się gatunku a stabilizacja jego nazwy – na przykładzie wiadomości prasowej

Współczesna refleksja nad gatunkami mowy, funkcjonującymi jako byty o utrwalonej strukturze i funkcji pragmatycznej, mieszczące się w określonym typie dyskursu, odnosi się zasadniczo do aktualnego, doświadczanego bezpośrednio przez badaczy uniwersum mowy. W mniej licznych pracach odwołujących się do materiału historycznego uwagę koncentruje się zazwyczaj na opisie tekstowych egzemplifikacji gatunku, pochodzących z określonego okresu dziejowego, uwarunkowanych ówczesnym typem kultury i czynnikami społecznymi, determinującymi cele powstania tekstów oraz ich kształt stylistyczny. Niezwykle rzadko można spotkać takie analizy, które obejmują proces powstawania i ugruntowania w świadomości społecznej nowego gatunku, chociaż z punktu widzenia poznawczego wydaje się to najbardziej interesujące.

Kształtowanie się gatunku jest procesem złożonym, uwarunkowanym potrzebami komunikacyjnymi danej społeczności, zrodzonymi na skutek zmieniającej się rzeczywistości i tendencji estetyczno-kulturowych. Oczywiście, żaden nowy model wypowiedzi nie tworzy się w próżni, ale odwołuje się do funkcjonujących w danym obszarze komunikacji tekstów kultury na zasadzie naśladownictwa obcych wzorców lub przetwarzania istniejących w określonej społeczności modeli tekstowych, co w klasycznym ujęciu M. BACHTINA (1986) zostało zdefiniowane jako gatunki pierwotne i wtórne. Teoria Bachtina nie dostarcza jednak adekwatnych wobec złożoności procesu narzędzi opisu nowych zjawisk językowych, gdyż w istocie ogranicza się do konstatacji, że ogromną większość funkcjonujących w kulturze modeli tekstowych stanowią gatunki wtórne, powstałe w wyniku przekształceń istniejących wzorców, z czasem osiągających status samodzielnych, niezależnych od pierwowzoru typów wypo-

wiedzi. Niezwykle istotne wydaje się powiązanie procesu powstawania nowego gatunku ze zmieniającymi się uwarunkowaniami kulturowymi i społecznymi, które leżą u podstaw wszelkiej aktywności słownej. Warto w tym miejscu podkreślić, że każdy nowy typ wypowiedzi rodził się z określonej potrzeby komunikacyjnej, która w danym okresie wygenerowała odpowiedni model opisu i kreowania rzeczywistości językowej, stosowany w celu wywarcia wpływu na odbiorcę (por. HAWRYSZ, 2012: 44). U podstaw rozważań genologicznych o charakterze diachronicznym leży zatem odniesienie do kontekstu kulturowego i sytuacyjnego, w którym dany wzorzec wypowiedzi powstawał i ewoluował¹, osiągając samodzielność i pełną stabilizację. Dlatego powtarzany jest często postulat łączenia refleksji lingwistycznej z osiągnięciami innych nauk, pozwalającymi zrozumieć wymiar pragmatyczny tekstu, przekładający się na jego strukturę i taki, a nie inny dobór środków językowych.

Istniejące współcześnie gatunki mowy funkcjonują zazwyczaj w postaci dość wyraźnie sprecyzowanych modeli o ustabilizowanej, utrwalonej tradycją nazwie. Jest to zatem stan zastany, traktowany jako oczywisty, niepodlegający refleksji ani genologicznej, ani leksykologicznej. Natomiast z diachronicznego punktu widzenia niezwykle istotne wydaje się nie tylko prześledzenie procesu kształtowania się gatunku, ale także ustalenie, kiedy pojawiło się używane obecnie określenie gatunkowe — czy było ono obecne w dawnych tekstach realizujących określony wzorzec, czy też pojawiło się później i zostało narzucone odgórnie na skutek rozważań o charakterze teoretycznym. Wydaje się, że możliwości istnieje wiele i kwestia ta jest niewątpliwie zindywidualizowana w odniesieniu do każdego analizowanego gatunku.

Zasygnalizowany w tym miejscu problem zostanie omówiony na przykładzie wiadomości prasowej, a więc gatunku o wyraźnie sprecyzowanym współcześnie kształcie formalnym oraz wymiarze funkcjonalnym, który sprowadza się do sformułowania w miarę obiektywnego przekazu zawierającego przede wszystkim informacje o istotnych z punktu widzenia danej społeczności wydarzeniach. Kształt stylistyczny wiadomości prasowej jest zdeterminowany takimi cechami, jak: „szablonowość, związana z wyznacznikami kompozycyjnymi i pewnym formalnym usztywnieniem wybranych segmentów — zwłaszcza nagłówka i lidu; obiektywność, brak ekspresywności i perswazyjności, obrazowość i fachowość, których wykładnikami są pewnego typu konstrukcje składniowe i środki leksykalne” (WOJTAK, 2004: 79). Tak zdefiniowany wzorzec kanoniczny rzadko znajduje — zdaniem Marii Wojtak — realizację we współczesnych mediach. Nie zmienia to faktu, że w ten sposób jest społecznie postrzegany.

---

¹ Takie podejście do problematyki genologicznej mieści się w koncepcji historii języka jako metody badania tekstów będących odzwierciedleniem funkcji społecznych realizowanych za pomocą języka. Zob. BORAWSKI, 2005: 23.

Taki właśnie obraz gatunku niewątpliwie bywa uwarunkowany długą tradycją jego funkcjonowania w przestrzeni publicznej.

Powstanie omawianego gatunku wiąże się bezpośrednio z rozwojem prasy, którego początki datuje się w Europie na XVI stulecie, a w Polsce na okres drugiej połowy XVII wieku, a w zasadzie na wiek XVIII. Proces formowania periodycznych wydawnictw prasowych był poprzedzony występowaniem w europejskim kręgu kulturowym pism ulotnych o funkcji informacyjnej, które najpierw miały charakter rękopiśmienny, a wraz z rozpowszechnieniem druku oraz związanym z tym wzrostem możliwości powielania i kolportowania stały się ważnym elementem dyskursu publicznego. Uważa się, że mimo istniejących w XVI i XVII wieku różnic społecznych, sprzecznych interesów oraz zbrojnych konfliktów Europa postrzegana była przez jej mieszkańców jako wielka wspólnota religijna i cywilizacyjno-obyczajowa (PIROŻYŃSKI, 1995: 26). Dlatego występowało duże zapotrzebowanie na wymianę informacji dotyczących nie tylko sąsiednich krajów, ale także odległych stolic, w których decydowały się losy znacznej części, a nieraz całego kontynentu. Upowszechnienie w XVI stuleciu drukarstwa, a za jego pomocą zwiększenie i przyspieszenie obiegu informacji postrzegane jest przez badaczy kultury w kategoriach skoku cywilizacyjnego, porównywalnego ze zmianami dokonanymi w dwóch znacznie późniejszych okresach przełomowych w dziejach kultury, a mianowicie z rewolucją techniczną w połowie XIX wieku i rewolucją komputerową końca XX stulecia (GRUSZCZYŃSKA, 2012: 19). Potrzeba komunikacyjna, jaka się wytworzyła w społeczeństwach europejskich wraz z pojawieniem się możliwości transferu informacji na temat ważnych wydarzeń², stała się przyczyną powstania nowych typów tekstów. Zaznaczyć należy, że druki ulotne o funkcji informacyjnej początkowo bazowały na istniejących gatunkach, takich jak list, relacja, sprawozdanie, z czasem ewoluując w nowe formy, których kształt uwarunkowany był sposobem ich rozpowszechniania.

Wydawane okazjonalnie i nieregularnie druki ulotne przekazujące aktualne wiadomości z kraju i zagranicy o treści politycznej, militarnej, religijnej, merkantylnej i sensacyjnej nazywane są przez badaczy prasy gazetami ulotnymi (ZAWADZKI, 2002: 26), chociaż termin ten nie wydaje się do końca adekwatny w świetle dzisiejszego rozumienia wyrazu *gazeta*. Ewa GRUSZCZYŃSKA (2012: 16) prześledziła losy tego włoskiego zapożyczenia w tekstach średniopolskich i stwierdziła, że używane było dopiero w XVII wieku i tylko w liczbie mnogiej *gazety* w znaczeniu ‘wiadomości, nowiny’ lub odnosiło się do formy przekazu, wówczas oznaczając druki o funkcji informacyjnej. Ponieważ w dzisiejszym znaczeniu leksem *gazeta* zakłada jednak periodyczność i regularność, bardziej

---

² Już wcześniej rozsyłano informacje na temat ważnych wydarzeń za pomocą korespondencji oraz różnego typu relacji rękopiśmiennych, ale dopiero w obliczu rozwoju drukarstwa wiadomości te mogły docierać do szerszego kręgu odbiorców. Zob. PIROŻYŃSKI, 1995: 57–63.

adekwatne do opisywanego zjawiska wydaje się używanie określenia *informacyjne druki ulotne*, tym bardziej że kształt formalny tych tekstów nie był ustalony. W przyjętych definicjach gazet ulotnych bierze się pod uwagę wyłącznie ich funkcję, jaką było przekazywanie wiadomości na temat istotnych ze społecznego punktu widzenia wydarzeń. Dla autorów tych definicji sprawą drugorzędą pozostają wyznaczniki formalne tych tekstów (por. PIROŻYŃSKI, 1995: 61). Stąd w poczet gazet ulotnych zostały zaliczone takie teksty, jak³: *Żalodne opisanie upadku Krola Hiszpańskiego* (1589), *List, który wielki Książ Moskiewski do Jego Mości Króla Polskiego pisał* (1580), *Prawdziwe i gruntowne nowiny, jako krol polski wojnę przeciwko Moskwie zaczął i 1580 roku zwycięstwo otrzymał*. Początkowa różnorodność formalna tych tekstów z czasem zaczęła być ograniczana na rzecz takich określeń gatunkowych, jak *relacje* i *nowiny*. Szczególnie *nowina* zyskała pod koniec XVI wieku znaczną popularność nie tylko jako nazwa typu tekstu ulotnego, ale także jako leksem stosowany często w strukturze przekazu informacyjnego.

Leksem *nowina* typowy był dla całego kręgu słowiańskiego i od najdawniejszych czasów oznaczał ‘coś nowego, nieznanego’, później ‘nową wieść, wiadomość’. W tym drugim znaczeniu upowszechnił się pod wpływem obcych wzorców, przede wszystkim druków ulotnych mających łacińską nazwę *Nova*⁴, a także tego typu wydawnictw niemieckich *Neues*, później *Neue Zeitung* (PIROŻYŃSKI, 1995: 57—58). Jako nazwa gatunkowa przekazu informacyjnego *nowiny* występowały nie tylko w Polsce, ale także w Czechach. W zachowanych do dzisiaj zbiorach⁵ spotkać można zarówno teksty rękopiśmienne, np. *Nowiny węgierskie* (1591), *Nowiny z Ukrainy Podolskiej* (1590), jak i druki ulotne o różnym rozmiarze — od dwóch do kilkunastu stron, w których określenie *nowiny* stanowi wyodrębniony tekstowo nagłówek, pełniący wyraźnie funkcję identyfikującą. W związku z tym, że druki te informowały zazwyczaj o sytuacji w konkretnych krajach lub miastach, w części nagłówkowej występowała zawsze lokalizacja, której dotyczyła wiadomość, np. *Nowiny z Moskwy krotko i generaliter zebrane* (Warszawa 1634). Często tytuł — zgodnie z barokową manierą — zawierał również informację o relacjonowanym zdarzeniu, np. *Nowiny z Francyei o wybawieniu miasta Paryża od oblężenia krola nawarskiego* (Kraków 1590).

Nowiny drukowane w Polsce niejednokrotnie były tłumaczeniami tekstów wydawanych w miastach europejskich i zazwyczaj adnotacja dotycząca miejsca publikacji pierwowzoru także znajdowała się w części tytułowej. Podstawo-

³ Podaję za: GRUSZCZYŃSKA, 2012: 41—43, 35.

⁴ E. GRUSZCZYŃSKA (2012: 27) wskazuje bezpośrednie związki, porównując tłumaczenia łacińskich druków, np. *Nova, quae inter Caesarem Maiestatem et Papam [...] contigerunt* (1557) z polskim odpowiednikiem *Nowiny, które się między Cesarzem a między Papieżem [...] stały*.

⁵ Wszystkie wykorzystane w niniejszym artykule druki ulotne pochodzą z Cyfrowej Biblioteki Druków Ulotnych Polskich i Polski Dotyczących z XVI, XVII i XVIII wieku; cbdu.id.uw.edu.pl [data dostępu 4 XI 2014].

wą funkcją pierwszych form prasowych było w miarę szybkie informowanie o wydarzeniach, chociaż — jak twierdzą badacze kultury — teksty te wykorzystywano do manipulowania nastrojami społecznymi przez odpowiedni dobór treści i przemilczanie faktów niewygodnych dla elit władzy. Niemniej jednak wydawcom druków ulotnych zależało na utrzymywaniu w odbiorcach przeświadczenia o prawdziwości przedstawianych zdarzeń, stąd nierzadko stosowali w nagłówku określenia mające potwierdzić autentyczność, np. *Nowiny pewne z Rakuz, dnia wczorajszego, to jest 12 stycznia od posłańca, przez Kraków jadącego przyniesione z Wiednia*⁶ (1620). Ważne było też poświadczenie aktualności przedstawianych faktów za pomocą przymiotników, np. *Nowiny świeże abo ralatia pewna z Niemiec* (...) (1632).

Polskie druki ulotne z klasyfikacją gatunkową *nowiny* występowały od połowy XVI do lat osiemdziesiątych XVII wieku, co nie znaczy, że doszło do zaniku tego typu wydawnictw. Tłumaczenia i wypisy z zagranicznej prasy od 1687 roku zaczęły być wydawane z większą regularnością, ale też pod nowym tytułem „wiadomości cudzoziemskie”. Należy się w tym miejscu zastanowić nad tym, dlaczego nastąpiła zmiana określenia gatunkowego? Nie można wykluczyć wpływu wzorca obcego, ale bardziej prawdopodobne wydaje się stopniowe przekształcanie zakresu semantycznego wyrazu *nowina*. Przez pewien czas w języku potocznym *nowina* i *wiadomość* funkcjonowały jako synonimy, co odzwierciedla następujący cytat:

Wyglądamy też co godzina ztamtąd wiadomości o Naszych Wojskach, ktore wgląb poszły ku Granicom Moskiewskim. Spodziewamy się o szczęśliwych transakcjach mieć nowiny...

(„Merkuriusz Polski” 1661: 20)

W świetle poświadczeń słownikowych wydaje się, że leksem *nowina* zaczął już w XVII wieku nabierać charakteru pejoratywnego, tzn. obok neutralnych zastosowań pojawiły się użycia w znaczeniu ‘wieść osobliwa, sensacyjna, plotka’. O ile wyraz *nowina* nie jest w słownikach — wileńskim czy warszawskim — wyraźnie nacechowany, o tyle już w odniesieniu do derywatów od niego utworzonych pejoratywny wydźwięk wysuwa się na plan pierwszy: *nowiniarz* ‘człowiek zbierający i rozsiewający nowiny, plotkarz, bajczarz’⁷; podobnie *nowiniarka* ‘plotkarka’, *nowiniarstwo* ‘upodobanie w nowinach, upędzanie się za nowinami, rozsiewanie nowin’⁸, *nowiniarski* ‘niepewny, podejrzaney prawdy’.

⁶ Wszystkie wyróżn. — M.S.

⁷ Definicja za tzw. *Słownikiem warszawskim* (KARŁOWICZ J., KRYŃSKI A.A., NIEDZWIEDZKI W., red., 1900—1927: *Słownik języka polskiego*. T. 1—8. Warszawa).

⁸ Definicja za tzw. *Słownikiem wileńskim* (ZDANOWICZ A., BOHUSZ-SZYSZKO M., FILIPOWICZ J., TOMASZEWICZ W., CZEPIEŁŃSKI F., KOROTYŃSKI W., z udziałem B. TRENTOWSKIEGO: *Słownik języka polskiego*. Wilno 1861).

Wydaje się, że właśnie to przesunięcie zakresu semantycznego leksemu stanowiącego — obok zastosowań potocznych — nazwę gatunkową, utrwaloną już ponad stuletnią tradycją, mogło spowodować zastąpienie tytułu omawianych druków ulotnych określeniem *wiadomości*. Leksem *wiadomość*, używany w polszczyźnie od XVI wieku, początkowo w znaczeniu ‘wiedza’, pozostający w związku z antonimem *niewiadomość* ‘niewiedza’, zaczął wchodzić w relacje semantyczne z zapożyczeniami *informacja*, *informować*, co pierwotnie oznaczało ‘objaśniać, pouczać’. W drugiej połowie XVII stulecia doszło do zbliżenia znaczeniowego tych leksemów, co doskonale odzwierciedla cytata z *Pamiętników Paska*: *O wszystkim od nas dostateczną będziesz miał wiadomość i o dalszych rzeczach rzetelną Informacyą*⁹. W tekstach prasowych z XVIII wieku obydwa wyrazy stosowane były już powszechnie, często synonimicznie, a *wiadomość* nabrała cech określenia gatunkowego. Niewątpliwy wpływ na to miały ukazujące się już dość regularnie na przełomie XVII i XVIII stulecia druki ulotne zawierające ten element w tytule, np. *Wiadomości różne cudzoziemskie* (1702), *Extraordynaryjne z Poczty Cesarskiej wiadomości* (1687), *Wiadomości Warszawskie, Lwowskie, Litewskie, z Krakowa 21. Martij 1699* (1699) itp.

Równoległe do druków ulotnych zaczęła ukazywać się periodyczna prasa. Za pierwsze pismo tego rodzaju uznawany jest „Merkuriusz Polski”, wzorowany na angielskim periodyku „Mercurius Britannicus”. Pismo to było drukowane cyklicznie w Krakowie zaledwie przez pół roku, od 3 stycznia do 22 lipca 1661 roku (OSTASZEWSKA, 2011: 86). Drugim periodycznym organem prasowym była „Pocztą Królewiecka”, wydawana w latach 1718—1720 w postaci regularnych, cotygodniowych ośmiostronicowych numerów. Dalszy rozwój prasy, postępujący w XVIII stuleciu, związany był już głównie z Warszawą, będącą nie tylko głównym ośrodkiem politycznym Rzeczypospolitej, ale także centrum systemu pocztowego. W Warszawie łączyły się szlaki komunikacyjne z Królewcem, Gdańskiem, Krakowem, Lwowem, Lublinem, Wrocławiem i Dreznem, dokąd docierały wiadomości z największych miast europejskich¹⁰.

Struktura jednostek tekstowych wyodrębniających się z pism periodycznych znacznie różniła się od pism ulotnych pełniących dokładnie tę samą funkcję informacyjną. O ile w omawianych wcześniej drukach wyraźnie zaznaczony tekstowo był nagłówek w formie *Nowiny*, później *Wiadomości*, o tyle delimitacja periodyków prasowych przebiegała na podstawie miejsca i daty pozyskania konkretnej informacji. W związku z tym ramę tekstową jednostek informacyjnych stanowił zawsze szablonowy nagłówek, zawierający lokalizację przestrzenną informacji oraz datację, np.:

⁹ Cyt. za: *Elektroniczny słownik języka polskiego XVII i XVIII wieku*; www.xvii-wiek.ijp-pan.krakow.pl.

¹⁰ Więcej na temat polskiej prasy w XVIII wieku zob. LANKAU, 1960; ŁOJEK, red., 1976; HOMBEK, 2001.

z Wiednia, 3 Septembra

(„Pocztą Królewiecką” 1718, s. 49)

z Francji: z Paryża d.13. Aug.

(„Uprzywilejowane Wiadomości” 1753, nr 7)

z Warszawy, dnia 10 stycznia

(„Gazeta Warszawska” 1787, nr 3)

Każda tak wyodrębniona jednostka druku prasowego stanowiła osobną wiadomość. Ze względu na swoją funkcję informacyjną, relacje pragmatyczne oraz dość już wówczas ustabilizowane wyznaczniki stylistyczne może być potraktowana jako realizacja kształtującego się wówczas gatunku wiadomości prasowej. Z dzisiejszego punktu widzenia zaskakujący jest brak tytułu, szczególnie uderzający w zestawieniu z funkcjonującymi już wcześniej ulotnymi nowinami, w których rozbudowany tytuł był wprowadzeniem i zarazem streszczeniem prezentowanego przekazu. Być może pod wpływem czasopism obcojęzycznych zasadą realizowaną w periodycznej prasie stała się lapidarność przekazu, a ograniczenie się do wskazania daty i miejsca opisywanych wydarzeń służyło głównie delimitacji czasopisma znacznie bogatszego w treści od wcześniejszych nowin, odnoszących się zazwyczaj do jednego lub kilku wydarzeń. Co ciekawe, taka właśnie rama tekstowa wiadomości prasowej występowała w polskich periodykach aż do końca XVIII wieku (por. SIUCIAK, 2013).

Na koniec warto zadać pytanie: Dlaczego w polskim kręgu kulturowym upowszechniła się taka, a nie inna nazwa gatunkowa? Wynika ona z długiej tradycji używania leksemu *wiadomość* w drukach ulotnych, jak i w najstarszych czasopismach. O ile w tych pierwszych używana była w formie liczby mnogiej jako wyodrębniona graficznie nazwa typu samodzielnego tekstu informacyjnego, o tyle w periodycznej prasie wyraz ten występował dość często w pierwszym zdaniu, wprowadzającym w treść przekazu, np.:

Z Litwy przyszły wiadomości o wielkim głodzie i chorobach, które w Wilnie panują

(„Merkuriusz Polski” 1661: 20)

Z Wiednia d. 26. 8bris

Przyszła tu z obozu wiadomość od Barona de Marschal, że Król Pruski przeprawiwszy się w wojskiem swoim przez Elbę ciągnął do Jessen (...)

(„Kurier Polski” 1757, nr 44)

Częste inicjowanie tekstu informacyjnego w ten właśnie sposób sprzyjało powiązaniu w świadomości czytelników tego typu przekazów z leksemem *wiadomość* i pełniło niewątpliwie funkcję pragmatyczną, nakierowującą uwagę odbiorców i prognozującą ich oczekiwania, co w wypadku tekstów ukazujących

się seryjnie pomagało w utrwalaniu obrazu gatunku (por. OSTASZEWSKA, 2011: 93). W regularnej prasie dopiero pod koniec XVIII wieku nastąpiło tekstowe wyodrębnienie określenia gatunkowego przy podziale treści numeru na *wiadomości krajowe* i *wiadomości zagraniczne* (por. SIUCIAK, 2013). Od początku następnego stulecia taka klasyfikacja występowała już w większości organów prasowych. Mimo że sam kształt wiadomości prasowej podlegał licznym metamorfozom, to nazwa gatunku utrwalona ponad stuletnią tradycją upowszechniła się i przetrwała do czasów współczesnych.

Literatura

- BACHTIN M., 1986: *Estetyka twórczości słownej*. Przeł. D. ULICKA. Warszawa.
- BORAWSKI S., 2005: *Podstawy idei poznawczej studiów nad dziejami używania języka. Esej o diachronii*. W: BORAWSKI S., red.: *Rozprawy z historii języka polskiego*. Zielona Góra, s. 13—62.
- GRUSZCZYŃSKA E., 2012: *Dawne polskie przekłady prasowe. Informacja — perswazja — manipulacja*. Warszawa.
- HAWRYSZ M., 2012: *Polemiczna twórczość Marcina Czechowica w perspektywie genologii lingwistycznej*. Zielona Góra.
- HOMBEK D., 2001: *Prasa i czasopisma polskie XVIII wieku w perspektywie bibliologicznej*. Kraków.
- ŁANKAU J., 1960: *Prasa staropolska na tle rozwoju prasy w Europie*. T. 1: 1513—1729. Kraków.
- ŁOJEK J., red., 1976: *Prasa polska 1661—1864*. Warszawa.
- OSTASZEWSKA D., 2011: „*Merkuriusz Polski*” — początek kształtowania się komunikacji masowej. W: BORAWSKI S., HAWRYSZ M., red.: *Zielonogórskie seminaria językoznawcze 2010*. Zielona Góra, s. 85—96.
- PIROŻYŃSKI J., 1995: *Z dziejów obiegu informacji w Europie XVI wieku. Nowiny z Polski w kolekcji Jana Jakuba Wicka w Zurychu z lat 1560—1587*. Kraków.
- SIUCIAK M., 2013: *Kształtowanie się gatunku wiadomości prasowej w XVIII wieku*. W: SOKÓLSKA U., red.: *Tekst — akt mowy — gatunek wypowiedzi*. Białystok, s. 351—367.
- WOJTAK M., 2004: *Gatunki prasowe*. Lublin.
- ZAWADZKI K., 2002: *Początki prasy polskiej. Gazety ulotne i seryjne XVI—XVIII wieku*. Warszawa.

Mirosława Siuciak

**The Problem of Genre Formation and Stabilisation of Its Name —
Illustrated with Press News**

S u m m a r y

The article discusses the problem of press news genre formation, with special attention devoted to the process of formulating its generic name. The described process ran in a double-track manner — the oldest informative texts were leaflets released under the standardised title — *nowiny* ['tidings']. They were short, sometimes two page long printed materials with fixed structure. Sometimes, also several pages long texts occurred, the characteristic feature of which was volatility. They had been published in the Republic of Poland since the middle of the 16th century until the end of the 17th century, whereas in the 80s, the name of the described printed materials has been changed from *tidings* to *wiadomości* ['news']. Concurrently, in 1661, the first periodical — "Merkuriusz Polski" — started to be released, and since the beginning of the 18th century, in a few Polish cities, other press publications have been edited regularly. Characteristically, though in the periodicals the *news* lexeme appeared very often, its fixed structure, resembling that of a letter, did not favour placing that generic name in the headline. However, the expressions frequently used for introducing an informative message, such as: *the news came* / *we received the news*, undoubtedly, served a pragmatic function, drawing the readers' attention and anticipating their expectations. In the case of texts released in series, in turn, they contributed to the consolidation of the genre in the readers' awareness and ultimately, made the lexeme — *news* — a generic name, used in press until the end of the 18th century.